

Z KAPITALISTICKÝCH ARMÁD

MENS AGITAT MOLEM*) aneb vedení války jako organizační problém

Plukovník Ing. František Brátka,
plukovník Josef Kepka

Nakladatelství Dietz v Berlíně vydalo v roce 1966 knihu s názvem „Prusko-německý generální štáb 1640—1965“ (Der preussisch-deutsche Generalstab 1640—1965), jejímiž autory jsou Gerhard Förster, Heinz Helmert, Helmut Otto a Helmut Schnitter.

Kniha má celkem 575 stran, obsahuje řadu fotografií a obsáhlých doplňků s uvedením vývojových struktur německého generálního štábu, jmen jeho šéfů, statistických údajů o mírových a válečných počtech německých ozbrojených sil, ztrát v posledních válkách, vývoje ekonomického potenciálu Německa, výdajů na zbrojení, zisků německých koncernů a drancování okupovaných národů za první a druhé světové války. V doplňcích jsou dále uvedeny velmi zajímavé dokumenty, odhalující politickou roli a ideje německého generálního štábu v minulosti i v dnešním západním Německu. Knihu uzavírá chronologický výčet hlavních událostí, které mají vztah k obsahu knihy od roku 1660 až do roku 1965.

Obsah knihy tvoří ucelené stati o důležitých vývojových etapách německého generálního štábu.

První stať — vznik německého generálního štábu a jeho vývoj až do období před první světovou válkou.

Druhá stať — hodnocení generálního štábu v období kulminace rozmachu německého císařství a za první světové války.

Třetí stať — funkce generálního štábu za Výmarské republiky.

Čtvrtá stať — vztah generálního štábu k fašismu a jeho funkce v období přípravy ke druhé světové válce a v jejím průběhu.

Závěrečná stať — úloha generálního štábu v dnešním západním Německu, v období vzkríšení německého imperialismu a příprav k jaderné válce.

I když kniha rozebírá především politický význam generálního štábu jak v německých, tak v celosvětových dějinách, přináší svým historicko-logickým přístupem závažné odborné poznatky i z vojenské vědy a učení o válkách.

Pojem „generální štáb“ bez hlubšího obsahu vznikl za období silného panovníka — vojevůdce Friedricha Wilhelma (1640—1688) k označení souhrnu všech generálů a vyšších důstojníků, kteří nesloužili u pluků. Speciální funkce se později soustřeďují v generálním direktoriu jako vojenskoadministrativním orgánu a u generálního ubytovatele se štábem k ře-

*) „Duch hýbe (vládne) hmotou“ (Vergilius, Aeneis, VI, 727) — heslo vojenské akademie Bundeswehru v Hamburku-Blankenese.

šení ekonomicko-ubytovacích otázek. Štáb generálního ubytovatele je předchůdcem moderního generálního štábu. Za Friedricha II. řeší generální ubytovatel zejména soustředění a přesuny vojsk.

Za slabého Friedricha Wilhelma II. (1786—1797) se vytváří spletitá situace dvorních intrik, v níž největší vliv na vojenství má **vrchní válečné kolegium a ministr války**.

Do moderního pojetí krystalizuje generální štáb v období vojenských reforem za Friedricha Wilhelma III. (1797—1840). Jeho tvůrci jsou Scharnhorst, Massenbach a Gneisenau. V této době generální štáb poprvé a naposled hraje pokrokovou roli v dějinách — je na straně národních snah, bojuje proti Napoleonovi a dosahuje vyššího vojenského pokroku. Na jaře 1813 vypracovává Scharnhorst s Kutuzovem jednotný strategický plán proti Napoleonovi.

Vývoj organizační struktury německého generálního štábu odráží rozvoj evropského vojenství a rozvoj německého státu. Poprvé v roce 1810 se objevuje v historii vojenství pojem „šéf generálního štábu“. Do sedmdesátých let minulého století převažuje v organizaci generálního štábu názor, že jednou bitvou se rozhoduje válka a že těžiště vojenství je v přesunech vojska a v zaujetí výhodné sestavy k rozhodující bitvě. Proto hlavním kritériem tvorby sekcí generálního štábu jsou hlediska vojenskomezpešná; proto nejdůležitější jsou sekce pro jednotlivá možná válčiště, sekce topogeodetická a transportní.

Po sedmdesátých letech (po prusko-francouzské válce) dochází při organizaci generálního štábu ke změně kritérií. Jako hlavní kritéria se začínají uplatňovat funkční hlediska. Ozbrojené síly se posunují jako důležitý mocenský činitel nejen ve vztahu k jejich funkci za války, ale i ve vztahu k vnitřnímu junkersko-kapitalistickému vývoji státu. To se projevuje i tím, že v něm slouží 60 % důstojníků šlechtického původu a jen 40 % důstojníků buržoazního původu.

Počátkem dvacátého století a těsně před světovou válkou vzniká Velký generální štáb, jehož hlavním strukturálním kritériem je tvorba komplexních sekcí tzv. vrchních ubytovatelů k relativně nezávislému vedení ozbrojeného zápasu v jednotlivých zájmových prostorech „Velkého Německa“ (Západ, Východ, kolonie), přičemž v přímé podřízenosti náčelníka generálního štábu zůstává celkové řízení manévru, zpravodajství a kádrové a administrativně správní otázky. I v této strukturální koncepci je kladen zvláštní důraz na válečné dějiny jako zdroj poznat-

ků vojenství. V průběhu první světové války dochází ke značným strukturálním změnám, které jsou odrazem potřeby soustavně řídit ozbrojené síly státu jako celek. Vedle představitelů druhů vojsk jsou proto v generálním štábu i zástupci štábů polních armád.

Hitler v podstatě přejímá organizační strukturu generálního štábu podle zájmových sfér. Kromě vrchního velitelství pozemních vojsk, které řeší stěžejní otázky vedení války proti Polsku, Francii a SSSR a jemuž po maršálu Brauchitschovi od 19. 12. 1941 sám stojí v čele, je vytvořeno vrchní velitelství branné moci, které řeší otázky války s Dánskem, Norskem, Finskem, na Balkáně a v Africe. Dále existuje vrchní velitelství letectva v čele s maršálem Göringem a vrchní velitelství námořnictva v čele s admirálem Raederem a od 30. 1. 1943 s admirálem Dönitzem. Hlavním štábem všech ozbrojených sil, plnícím úkol generálního štábu, zůstává generální štáb pozemních vojsk, rozdělený do pěti skupin, v jejichž čele byli vrchní ubytovatelé. Jednotlivá oddělení plní konceptní i operativní úkoly ve vztahu k ozbrojeným silám jako celku.

Po vzniku bundeswehru v západním Německu byl při vytváření generálního štábu zřetelně uplatněn americký vliv; postupně však i tento generální štáb v organizačních změnách navazuje na tradice Velkého generálního štábu Německa.

Všechny organizace a kompetence německých generálních štábů mají vždy mnoho společných prvků. Vycházejí z praxe, která bojuje za utopický cíl — dobýt světa. Jsou stroze účelové a často se posuzují — pro mír, pro válku, pro Asii nebo pro Afriku. Využívají překvapivě rychle všech nejnovějších technických a vědeckých poznatků. Vyjadřují zároveň nepřímou obrovskou moc generálního štábu — nejen vojenskou, ale i ekonomickou a politickou.

Po poměrně velmi krátkém období, kdy měl generální štáb pokrokovou úlohu, v průběhu tří století usiluje reakčně o dobytí celého světa a negaci socialismu. K tomuto cíli, který nejsurověji vyjádřil hitlerovský fašismus, dospívá generální štáb postupně a zneužívá k tomu vědy a lidskou společnost zoptimalizovaných způsobů řízení složitých procesů.

Generální štáb zkoumá podstatu válek — z jeho středu v pokrokovém nástupu vychází Clausewitz, v reakčním období je jeho nejspěšnějším mluvčím Bernhard.

Generální štáb organizuje koloniální výboje, řídí závody ve zbrojení, potlačuje revoluční dělnické hnutí. Dlouhá období

používá generální štáb tzv. imediálního práva (bezprostřední přístup k panovníkovi). Za Hitlera náčelník generálního štábu toto právo ztrácí. Nezpůsobila to však svévole „českého frajtra“ (jak byl v Německu Hitler posměšně označován) vůči generálům, ale objektivní vývoj vojensství, který vedl k preferování nových druhů ozbrojených sil. Za Hitlera to bylo letectvo. Göring jako politický zástupce Hitlera spojoval funkci říšského ministra letectví a velitele luftwaffe. Více než náčelníka

generálního štábu přijímá Hitler osobně velitele branné moci maršála Keitla, Göringa a Raedra. Generální štáb však věrně slouží Hitlerovi, zrazuje i své příslušníky, kteří se podíleli na protihitlerovském atentátu a nakonec dochází k tomu, že sám Hitler přejímá velení pozemních sil a je v nejužším kontaktu s jeho generálním štábem.

Generální štáb bundeswehru připravuje v současně době jako odvetu světovou jadernou válku.

Prusko-německý generální štáb má různé hierarchické stupně. Kniha věnuje hlavní pozornost nejvyšším a nejvýznamnějším stupňům: Velkému generálnímu štábu a generálnímu štábu pozemních vojsk. Všechny stupně generálních štábů, z nichž další nejvýznamnější byl armádní, jsou vždy pod jednotným vlivem hlavního generálního štábu. Jeho příslušníci tvoří kastu, elitu podle svých názorů. Náčelníci oddělení generálního štábu se nazývají „polobohy“ a svou ne-lidskost dokazují arogancí, drzou namyšleností a organizováním masových vražd.

Bylo by však povrchním omylem nevidět za těmito umělými překultivovanými formami některé odborné kvality vojensství, jichž bylo živelně dlouhodobým historickým vývojem dosaženo. Avšak tyto kvality, pro pokrokové lidstvo nežádoucí, způsobily např. v první světové válce ztráty 10 miliónů a ve druhé světové válce 32 miliónů lidí.

Německý generální štáb si byl vždy vědom nevýhodného poměru sil vůči protivníkům a nereálnosti svých maximalistických cílů války k dosažení světovlády a snažil se je kompenzovat dokonalostí vojenského umění a subjektivním předpisováním, jak bude muset probíhat ozbrojený zápas. Plánování bylo podřizováno přání a objektivní rysy budoucí realizace byly vědomě potlačovány. Byla proto zkreslována i základní teorie ozbrojeného zápasu, generální štáb dospíval k „blitzkriegu“ a k povyšování vůle na rozhodující faktor vojensství. (Seeckt: „Válka mění vůli ve skutky.“) Již v roce 1904 plánuje Schlieffen bleskovou válku proti Francii.

Fatálnost podvědomě cítěné neodstranitelné slabosti vyústila zákonitě v mstivou totální válku, která byla mimo jiné ospravedlňována rasovým učením — rasovým bojem. V r. 1904 bylo v Africe ubito 80 000 Hererů podle vzorných předpisů generálního štábu („Štábní služba v chrá-

něných územích a při zámořských válečných taženích“).

Základní vztah odbornosti a politiky byl vždy řešen podřízením odbornosti (vycházející z objektivních faktů) politice (postavené na falešných podkladech). Cíle politiky byly v souladu s přáním rozhodujících funkcí generálního štábu, kteří velmi často byli tvůrci těchto reakčních politických cílů. Tím se zrušila pravdivost dílčího odborného přístupu a generální štáb se stal plánovacím orgánem, který rozvíjel vlastní abstraktní, vysoce organizovaný systém ozbrojených sil a ozbrojeného zápasu, který ve službách extrémních imperialistických válečných cílů ztrácel styk s realitou a stával se schematickejší odcizenou abstrakcí skutečného vojenského umění. Tento zvrhlý systém neměl a nemůže mít nikdy jakoukoli etiku a vždy bude v protikladu s objektivními pokrokovými světovými vývojovými tendencemi.

Odbornost se má k reálným cílům jako logika k pravdě — je pouze nutným, ale ne vyčerpávajícím předpokladem. Myšlení německého generálního štábu ustrnulo na tomto nižším formálním předpokladu, dovedlo ho sice do vysoké dokonalosti a organizovanosti — a nepoučeno konfrontací se skutečností v něm zůstává v soudobých nereálných snahách bundeswehru. „Duch může hýbat hmotou“ jedině tehdy, je-li v souladu s celkovým progresivním vývojem. Jinak se stává smrtelně nebezpečným zlým odbojným duchem — máridem — pro všechny současníky.

Pouze Beck a Hammerstein-Equord v období nástupu fašismu rozeznali relativně na delší období pravdu, že Německo musí prohrát válku na několika frontách. Proto Beck v r. 1938 v částečné opozici nedoporučuje anexi ČSR — ne z pokrokového smýšlení, ale z rozpoznání, že wehrmacht není dostatečně silný, aby rychle prolomil československé opevnění a aby byl schopen

vzít na sebe riziko evropské války. Beckovy požadavky, aby cíle odpovídaly skutečné moci Německa, byly teoretickým maximem možností odbornosti, ovšem bez jakýchkoli praktických důsledků.

Vojenská věda, rozvíjená generálním štábem, byla vlastně zneužitím některých exaktních věd a disciplín k přesnému plánování a dokonalému organizování systémů ozbrojeného násilí. Vztah této vědy k doktríně a politice byl vědomě upraven podle dobrodružných cílů.

Generální štáb jako celek nejen, že se dobrovolně podroboval šíleným hitlerovským plánům, ale sám svou izolovanou odborností dospěl k cynickému nihilismu totálního ničení. Rozpory mezi možnostmi a výtouženými cíli vedly k postupnému voluntaristickému pozměňování poznaných zákonitostí k vědomému vytváření falešné pragmatiky ozbrojeného zápasu.

Tuto falešnou pragmatiku, vycházející z římského „Vae victis“, v Německu dále rozvíjeli vedoucí představitelé generálního štábu takto (citace z knihy):

Hrabě Alfréd von Waldersee: „Pravdu má vždy ten, kdo zvítězí.“

„Právo a bezprávi nemá význam tam, kde si poškozený nemůže stěžovat.“

„Válečná nutnost má přednost před válečným právem.“

„Vpřed na nepříteli, ať to stojí, co chce.“

„Nesmí se na nic jiného spoléhat, než na vlastní dobrý meč.“

Moltke (1848): „Kde se naše oddíly objeví, je pořádek obnoven.“

Bülow (1879): „Místo na slunci!“

Hindenburg (1916): „Kdo nepracuje, ať nejí!“

Scheer (1923): „Volání po silném muži neznámá nic jiného, než myšlenku porazit jednou částí národa jeho druhou část.“

Buchfink (1930): „Vojenský diktátor, který poroučí zemi, musí být schopen vidět krev.“

Hitler: „Sousední státy musí být zničeny přímo z kasáren.“

Směrnice ze 7. 3. 1938 o budoucí válce uvádí, že válka je přírodním zákonem, který slouží historické budoucnosti státu. Je to nejnásilnější zápolení států. Vedoucím principem této války je „vybojování vítězství“ a řídícím motivem velení je „nouze nezná žádné příkázání“.

Bundeswehr: „Bránit se tak daleko na Východě, jak je to možné.“

Generální štáb sám pro sebe razil tyto pokrytecké devízy:

„Více dokázat, méně ustupovat.“

„Důstojníci generálního štábu jsou bezejmenní.“

Seeckt: „Forma se mění, starý duch zůstává. Je to duch mlčenlivého, neosobního plnění povinností ve službách armády.“

Zvrácená touha a vůle po nemožném vítězství, které by zabezpečilo světovládu, vedou zdánlivě jen exaktně uvažující a plánující štáb k mysticismu. Existuje pro něj „tajemství vítězství“ — nějaké zvláštní metody, které stačí jen objevit a pak bude možné porazit kteréhokoli silnějšího nepřítele.

Velcí štáb bundeswehru proto volá nejen po diktatuře v nouzovém stavu, ale požaduje vlastní jaderné zbraně ve stejné bláhové touze po iluzi vítězství jako jeho předchůdci.

Studium této knihy je proto poučné nejen pro politické pracovníky, ale i pro všechny důstojníky. Plně slouží i podle slovanského přísloví, že „předvídaná střela méně škodí“.